

slet ingen Partier var, at man paa denne Maade behandler Forslag til Befæstninger, til Udgifter til Armee og Flaade osv. Hvoraf kommer denne Uafhængighed? Hvoraf kommer det, at Striden saa tier? Det kommer deraf, at man er aldeles sikker paa, at det ministerielle Spørgsmaal finder sin Afgjørelse ved en eller anden Sag af anden Beskaffenhed, som enten Ministeriet eller et af Parlamentets Medlemmer indbringer. Det er den Maade, hvorpaa man fjerner de storpolitiske Spørgsmaal fra alle de jævne Sagers Behandling, idet man overgiver dem til saadanne enkelte Spørgsmaal. Hermed ville vi nu forlade Visnepolitikken.

Det forekom mig, da den sidste ærede Taler satte sig, at han ikke havde talt saa meget ud af sin virkelige Livsstilling, men mere som en Advokat, der var optraadt som en Anklager mod Loven. Dette Indtryk fik jeg. Hvorledes skulde denne Lov ikke være en delvis Indfrielse af Grundlovens § 93 med Hensyn til Lehn's Overgang til fri Eiendom? Vil ikke Følgen af Loven være den, at endel af det, der nu hører under Lehnene, og hvorpaa der hviler Lehn'sbaand, vil gaa over til den frie Mands frie Besiddelse? Den ærede Taler anføde ogsaa over, at denne Overgang fra Regjeringen, fra Staten til Bønderne ikke var nærmere betegnet; den skulde være afhængig af en senere Lov, og han mente, at det da vilde være saa ubestemt, saa usikkert, hvorledes det skulde blive ordnet. Jeg nærer i den Henseende aldeles ingen Tvivl om, at det vil være let at tilveiebringe en saadan Lov. I det oprindelige Lovforslag indeholdtes Bestemmelser om, hvorledes den Kommission skulde sammensættes, der igjen afhændede dette Gods til Besidderne. Men jeg er i Modsetning til den ærede Taler overbevist om, at det godt kunde være, at Staten slet ikke kom i Besiddelse af en eneste Gaard i Henshold til den Lov, at Alting vilde ordne sig ganske af sig selv, og naar det var Tilfældet, synes det at være urimeligt at tage Bestemmelser for et Tilfælde, der maatte aldeles ikke vil indtræde. Jeg kan aldeles ikke være enig med ham i, at denne Lov skulde sætte en Straffe for den frie Afhændelse ved frivillig Overtagelse. Den indeholder netop en stærk Opfordring dertil. Jeg vil sige Dem, hvorledes Fæstebønderne i et saadant Tilfælde ville bære sig ad. De ville ikke gaa efter deres eget Hoved, men de ville raadspørg sig med indflydelsesrige Personer, og af dem ville de faae at høre: „Du skal tage imod Tilbudet, det er et godt og billigt Tilbud, det kan godt være, at Du ellers vil komme til at betale meget Mere.“ Det er min Overbevisning. Jeg er overbevist om,

at de Ledere, de ville raadspørgge, ville, naar Tilbudet er antageligt, sige: „Gjør det, gjør det, det vil blive meget dyrere, naar Du ikke gjør det.“ Hvem er desuden sikker paa, at han ikke dør bort, inden en saadan Lov kommer? Fæsterner ere slet ikke sikre paa, at de ikke dø forinden, og allerede det vil være Opfordring for Mange til at gaa ind paa en saadan Overtagelse. Jeg tror, at det er en Misfjendelse af Bondens Natur, naar man antager, at Lovforslaget skulde standse Fæstegodsets Overgang fra Lehnene til fri Eiendom. Det er tillige blevet bemærket, at Almenvellet ikke skulde kræve det. Ja, det er jo altid en Skønssag, hvad Almenvellet kræver eller ikke kræver. Hvor ofte ere ikke Expropriationslove for Jernbaner gjorte gjældende i Tilfælde, hvor det virkelig kunde være tvivlsomt, om egentlig Almenvellet kunde siges at kræve, at der kom den Stump Jernbane til eller ikke. Det er en Skønssag. Men det er anerkjendt, at Fæsteforholdet har standset Udviklingen, og at det bør gaa over til fri Eiendom. Man har derfor saa meget som mulig prøvet paa at lade det gaa over ad frivillig Veie; men nu har det vist sig efter saa mange Aars Forløb, at vi dog ikke ere komne til Maalet, og nu gjør man et Skridt til for at faae det afgjort ved Lovgivning. Derjom der i Aaret 1899 endnu skulde være Fæstegods her i Landet, besiddet enten af Private eller af Andre, lover jeg, at jeg skal indbringe et Lovforslag om dets Overgang til Selveieendom, hvis jeg lever saa længe. Jeg skjønner altsaa virkelig ikke rettere, end at det ganske er fyldestgjort, hvad Grundloven fordrer, nemlig, at Almenvellet kræver det. Hvem er det, som har Fordelen af det, uden netop Almenvellet, det er dog ikke alene det ubetydelige Antal Fæstere, der ville blive gjorte til Selveiere. Der er dernæst talt om, at selve den bestemte Erstatning ikke skulde være fuldstændig. Jeg veed ikke — jeg havde for den Sags Skyld ikke Noget imod at antage den af den ærede Taler foreslaaede Bestemmelse med Hensyn til Erstatningens Opgjørelse, saaledes som det lød for mine Øren. Der ligger imidlertid en Anerkjendelse i Lovforslaget, en Anerkjendelse af, at alle Lehnbesiddere have været billigtankende Besiddere af Jordegods, og at de heller ikke ønske at gjøre sig større Fordele deraf, end de hidtil have havt. Der kan være Tilfælde, hvor man ikke kan paaberaabe sig noget Bignende, men maa tage Hensyn til Baandet. Men, som sagt, hvis Redaktionen deraf skulde støde, vilde jeg godt kunne gaa ind paa en Endring i saa Henseende. Meningen er jo ikke, at Lehnbesidderne skulle